Vesilaitosyhdistys
Vattenverksföreningen VVY

26.4.2018

Eduskunnan ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Viite: 10.4.2018 päivätty sähköposti, ympäristövaliokunta perjantai 27.04.2018 klo 09:30 / U 13/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (juomavesidirektiivi) (U 13/2018 vp)

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla ympäristövaliokunnan kuultavaksi juomavesidirektiivin uudistamista koskevasta U-kirjeestä. Vesilaitosyhdistys on osallistunut kansalliseen juomavesidirektiiviehdotuksen kommentointiryhmään. U-kirjeessä esitetty direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö, ehdotuksen vaikutusten arviointi ja valtioneuvoston kanta ehdotukseen ovat pääosin yhdenmukaiset Vesilaitosyhdistyksen näkemyksen kanssa. Vesilaitosyhdistys haluaa kiinnittää valiokunnan huomion seuraaviin asioihin.

Talousveden turvallisuus on Suomessa korkealla tasolla ja vesilaitosten toimittamaan veteen luotetaan. Vesihuollon kustannukset katetaan vesihuoltolain (119/2001) mukaisesti vedenkäyttäjiltä perittävillä maksuilla. Direktiiviin uudistuksessa komissio esittää kustannuksia lisääviä vaatimuksia, jotka eivät kuitenkaan parantaisi talousveden turvallisuutta.

Riskiin perustuva talousveden laadun turvaaminen on perusteltua

VVY kannattaa riskiperusteista talousveden laadun varmistamista. Kansallinen terveydensuojelulaki (763/1994) edellyttää talousvettä toimittavilta laitoksilta riskinarviointia jo nyt. Vesilaitoksilla on maksutta käytössä sosiaali- ja terveysministeriön omistama ja Maailman terveysjärjestö WHO:n Water Safety Plan -mallin mukainen verkkopohjainen työkalu talousveden laaturiskien riskienhallinnan tueksi.

Järjestelmällinen riskienhallinta koko vedentuotantoketjussa raakavesilähteeltä vedenkäsittelyn ja vesijohtoverkoston kautta vedenkäyttäjän hanaan asti on tehokas keino talousveden laadun turvaamiseksi. Direktiiviehdotuksen riskiin perustuva lähestymistapa ei juurikaan huomaa ennaltaehkäisevän riskienhallinnan toimenpiteiden merkitystä talousveden laadun turvaamiselle vaan painottaa vaarojen tunnistamista ja riskinarviointia, jotka toki tarvitaan riskienhallintatoimenpiteiden määrittelyyn. Direktiivin vaatimusten ja käytettävän terminologian pitäisi VVY:n mielestä noudattaa riskienhallinnan yleisiä menetelmiä ja terminologiaa.

Ehdotetun riskiin perustuvan lähestymistavan tehtävät ja velvoitteet kohdistuvat kolmelle vedenhankinnan osa-alueelle, raakavesilähteille, vedentuotantoketjuun ja kiinteistöjen vesijärjestelmiin. Eri osa-alueiden riskinarvioinnista ja riskienhallinnasta vastaavia tahoja (jäsenval-

Suomen Vesilaitosyhdistys ry | Finlands Vattenverksförening rf
Ratamestarinkatu 7 B, FI-00520 HELSINKI, puhelin 09 8689 010, faksi 09 8689 0190
vvy@vvy.fi, www.vvy.fi, Y-tunnus 0202570-3

tio, vesilaitokset ja kiinteistöt) ei ole kaikilta osin esitetty direktiiviehdotuksessa riittävän selvästi. Vesilaitoksille asetettavien velvoitteiden pitää olla sellaisia, joihin laitosten on mahdollista osaltaan vaikuttaa ja jotka kuuluvat niiden vastuulle.

VVY pitää juomavesidirektiivin ja vesipuitedirektiivin välistä yhteyttä tärkeänä korkealaatuisten raakavesilähteiden varmistamiseksi vedenhankinnalle. Direktiiviehdotuksessa esitettyjä vedenhankintaan käytettävien vesistöjen seurannan velvoitteita pitäisi kuitenkin tarkentaa siten, että ne ovat juomavesidirektiivin tavoitteiden mukaisia eli pyrkivät osaltaan varmistamaan, että talousvesi on terveellistä ja puhdasta. Vesipuitedirektiivin vesistöjen tilatavoitteisiin liittyviä velvoitteita ei voida asettaa juomavesidirektiivissä. Ensisijainen seurantavastuu raakaveden pilaantumiseen vaaraa aiheuttavan toiminnan osalta pitää olla toiminnanharjoittajalla. Vesilaitoksille kohdistettavat velvoitteet pitää puolestaan rajata sellaiseen raakavesien seurantaan, jota tarvitaan varmistamaan toimitettavan talousveden laatu tai osoittamaan vesilaitoksen vedenoton vaikutuksia vesistössä.

Talousveden laadun valvontatutkimustiheyden lisääminen aiheuttaa turhia kustannuksia

Direktiiviehdotuksen liitteen II B osassa esitetyt talousvedestä tutkittavien muuttujien näytteenottotiheydet ovat moninkertaiset nykyisen direktiivin (98/83/EY) vaatimuksiin verrattuna. Kaikilla yli 5 000 vedenkäyttäjää palvelevilla vedenjakelualueilla kaikkia direktiivissä listattuja muuttujia ehdotetaan tutkittavan 365 kertaa vuodessa riippumatta muuttujan alkuperästä ja siitä voiko sen pitoisuus muuttua merkittävästi. Esimerkiksi talousveden uraani on peräisin maaperästä ja sen esiintyminen ja pitoisuus riippuu raakavesialueen maaperästä ja pysyy hyvin vakaana. Tällöin päivittäinen tutkiminen ei anna lisätietoa tai paranna talousveden turvallisuutta. Ihmistoiminnasta peräisin olevien talousveden laatua heikentävien kemiallisten muuttujien osalta tutkiminen on perusteltua, mikäli raakavesialueella olevista toiminnoista aiheutuu vaara kyseisen aineen pääsyyn talousveteen. Elle vaaraa ole olemassakaan muuttujan tutkiminen on turhaa. Ehdotetut valvontatiheydet eivät siis ole riskiin perustuvan lähestymistavan mukaisia ja johtavat resurssien tehottomaan käyttöön.

Talousveden valvonnan tiheyttä voidaan vähentää muuttujakohtaisesti ehdotuksen liitteen II C osassa esitetyin edellytyksin. Yksi muuttujien valvontatiheyksien vähentämisen tai poistamisen edellytyksistä on, että muuttujan osalta on olemassa valvontatutkimustulokset vähintään kolmen vuoden ajalta. Tämä siis tarkoittaa, että yli 5 000 vedenkäyttäjään palvelevilla vedenjakelualueilla pitää tutkia ainakin kaikkia uusia muuttujia joka päivä kolmen vuoden ajan, ennen kuin vähennyksiä tutkimustiheyksiin voidaan tehdä. Monet uusista muuttujista edellyttävät kallista analytiikkaa, jota ei tällä hetkellä ole laajasti tarjolla. Karkean arvion mukaan esitetyt valvontatutkimustiheydet nostavat jokaisen suomalaisen vedenkäyttäjän vuotuista vesimaksua keskimäärin noin 7 €. Kansallisella tasolla ehdotuksen mukaisen talousveden laadunvalvonnan kustannusten arvioidaan olevan noin 35 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä on yli kymmenkertainen kustannus nykyisen direktiivin (98/83/EY) mukaiseen talousveden laadun valvontaan verrattuna.

VVY haluaa tuoda esiin, että systemaattiseen riskienhallintaan kohdistetut resurssit turvaavat talousveden laatua tehokkaammin kuin hanaveden laadun valvontaan käytetyt resurssit. Talousveden laadunvalvonta pitää kohdistaa ja tutkimustiheydet määritellä ehdotusta vahvemmin riskinarvioinnin perusteella, jotta valvonnan resurssit kohdistuisivat mahdollisimman tehokkaasti talousveden laadun turvaamiseen.

Talousvedestä tukittavien muuttujien ja niiden raja-arvojen pitää olla terveysperusteisia

VVY pitää juomavesidirektiivin muuttujalistan ja muuttujien raja-arvojen päivitystä tarpeellisena viimeaikaisen tieteellisen tutkimustiedon huomioon ottamiseksi WHO:n komissiolle antaman suosituksen mukaisesti. Talousveden laadun valvonnassa käytettävien muuttujien ja niiden raja-arvojen pitää olla WHO:n suosituksen mukaisesti terveysperusteisia. Komission ehdotus eroaa WHO:n suosituksesta joidenkin muuttujien osalta.

Muiden kuin terveysperusteisten raja-arvojen asettaminen esim. torjunta-aineille ja perfluoratuille yhdisteille ei ole johdonmukaista. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti asetettavien raja-arvojen ylitykset eivät osoita haitallista vaikutusta ihmisten terveyteen ja siten raja-arvon ylitys aiheuttaa turhia kustannuksia ja heikentää turhaan vedenkäyttäjien luottamusta talousveden laatuun. Toisaalta pohjavesidirektiivin nojalla on asetettu ympäristönlaatunormit torjunta-aineille pohjavedessä. Siten juomavesidirektiivissä ei ole enää tarvettakaan asettaa torjunta-aineille raakavesien suojelemiseen tähtääviä raja-arvoja, vaan torjunta-aineiden raja-arvot voidaan asettaa niiden aiheuttaman terveysriskin perusteella ainekohtaisesti. Komissio esittää varovaisuusperiaatteen mukaan talousvedestä tutkittavaksi säännöllisesti kaikkia perfluorattuja yhdisteitä, kun WHO esittää tutkittaviksi kahta yleisintä yhdistettä (PFOA ja PFOS). Määrittelemättömän yhdistejoukon tutkiminen on mahdotonta. VVY kannattaakin direktiiviin WHO:n suosituksen mukaan raja-arvon asettamista PFOA:lle ja PFOS:ille.

Direktiiviehdotuksessa hormonitoimintaan vaikuttavat aineet, beta-estradioli, bisfenoli A ja nonyylifenoli on lisätty talousvedestä tutkittavien muuttujien listalle. WHO ei pidä näiden aineiden säännöllistä seurantaa ihmisten terveyden suojelemisen kannalta tarpeellisena. Näiden aineiden esiintymiseen liittyvät vaarat pitää tunnistaa ja riskit hallita riskiperusteisen talousveden laadun turvaamisen periaatteiden mukaan lähtökohtaisesti siten, ettei niitä päädy talousveteen.

VVY kannattaa klooridesinfioinnin sivutuotteina syntyvien kloraatin ja kloriitin sisällyttämistä direktiivin muuttujalistalle WHO:n suosituksen mukaisesti raja-arvolla 0,7 mg/l. Direktiiviehdotuksen raja-arvo 0,25 mg/l saattaa edellyttää joillakin vesilaitoksilla muutoksia desinfiointiin ja jopa vaarantaa talousveden mikrobiologisen turvallisuuden, eli tärkeimmän talousveden laatukriteerin. Desinfioinnin sivutuotteina myös syntyvien haloetikkahappojen (HAA) seuranta ei sen sijaan lisää talousveden turvallisuutta desinfioinnin sivutuotteiden osalta nyt jo seurattaviin trihalometaaneihin nähden, joten VVY näkee haloetikkahappojen seurannan aiheuttavan talousveden turvallisuuden varmistamisen näkökulmasta turhia kustannuksia.

VVY haluaa tuoda esiin, että direktiiviehdotuksesta poiketen sameus ei ole mikrobiologinen muuttuja. Sameuden nousu voi liittyä mikrobiologiseen saastumiseen, mutta se voi liittyä

myös muuhun toimintahäiriöön. Sameus on kuitenkin hyvä ja tärkeä muuttuja vesilaitoksen toiminnan omavalvontaan. Vesilaitoksen omavalvonnassa sameudelle asetettavat toimenpideraja-arvot pitää asettaa laitoskohtaisen tarkastelun ja tarpeen mukaan, eikä niitä voida asettaa yleispätevästi kaikille juomavesidirektiivissä.

Kotitalouksien vedenjakelujärjestelmien ja talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien soveltuvuus pitää varmistaa

Kotitalouksien vedenjakelujärjestelmät ovat viimeinen ja tärkeä vaihe hanaveden laadun varmistamisessa ja kannatamme niihin liittyvän riskinarvioinnin ja talousveden laatuun vaikuttavien muuttujien sisällyttämistä juomavesidirektiiviin.

VVY pitää suurena puutteena sitä, että direktiiviehdotuksesta on poistettu nykyisen juomavesidirektiivin (98/83/EY) 10 artiklassa esitetyt yleiset vaatimukset talousveden käsittelyssä ja vedentuotantoketjussa käytettyjen kemikaalien ja materiaalien soveltuvuudelle. Rakennustuotteiden osalta on luontevaa, että rakennustuoteasetuksen nojalla annetuissa harmonisoiduissa standardeissa esitettäisiin materiaalien muiden vaatimusten lisäksi myös vaatimukset talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden vaikutukselle talousveden laatuun. Tästä huolimatta yleinen vaatimus siitä, että käytetyt kemikaalit ja materiaalit eivät saa heikentää talousveden laatua pitää olla myös juomavesidirektiivissä.

Mahdollisuus määräaikaiseen talousveden laatuvaatimuksista poikkeamiseen tarvitaan edelleen

Direktiiviehdotuksessa ei ole nykyisen juomavesidirektiivin (98/83/EY) antamaa mahdollisuutta poiketa toimitetun talousveden laadun osalta direktiivissä asetetuista muuttujien raja-arvoista minkään muuttujan osalta. VVY pitää veden toimituksen varmistamiseksi tärkeänä mahdollistaa nämä poikkeukset nykyisellä tavalla myös jatkossa. Kaikkien ehdotettujen talousveden laatumuuttujien raja-arvojen ylitys ei ole vaaraksi ihmisten terveydelle joko ollenkaan (esim. jotkut torjunta-aineet ja PFAS-yhdisteet) tai haitalliset vaikutukset tulevat vasta vuosikymmenten altistuksessa. Poikkeukset ovat tällaisten muuttujien osalta tarpeen veden toimituksen varmistamiseksi ja vedenkäyttäjiin kohdistuvan kohtuuttoman haitan ja kustannusten välttämiseksi esimerkiksi pohjaveden äkillisessä saastumistapauksessa. Tällöin poikkeus mahdollistaa vedentoimituksen jatkumisen ja korjaavien toimien asianmukaisen suunnittelun ja toteutuksen.

Vedenkäyttäjien pitää saada tarpeellista ja helposti ymmärrettävää tietoa talousveden laadusta

Vedenkäyttäjien pitää saada helposti, avoimesti ja riittävästi tietoa talousveden laadusta ja veden toimituksesta ja VVY tukee yleisellä tasolla direktiiviehdotuksen velvoitteita säännöllisestä vedenkäyttäjien tiedottamisesta tietoverkossa. Direktiivin velvoittaman tiedottamisen painopisteen tulisi kuitenkin olla juomavesidirektiivin soveltamisalan mukaisesti veden laadussa, eikä artiklan 2. kohdassa tai liitteessä IV esitetyssä tarkkuudessa hinta- ja kustannustai laitoksen toimintatiedoissa.

Vesilaitokset eivät voi kattaa veden saannin varmistamisen kustannuksia

Komission ehdotuksen mukaan direktiivin soveltamisalaa laajennettaisiin talousveden laadusta veden saatavuuden varmistamiseen etenkin heikoimmassa asemassa oleville ja haavoittuville väestöryhmille. VVY:n mielestä tämä jäsenmaille esitetty velvollisuus tukee juomavesidirektiivin tavoitetta. Asian osalta on kuitenkin tärkeää muistaa, että mikäli veden saatavuuden varmistaminen heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille aiheuttaa kustannuksia, niitä ei voida vesihuoltolain (119/2001) kustannuskattavuuden periaatteen mukaisesti sälyttää vesihuoltolaitoksille.

Osmo Seppälä
toimitusjohtaja

Riina Liikanen
vesiasiain päällikkö